Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

15 päivänä huhtikuuta 2021 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumaton yhdenvertainen kohtelu – Direktiivi 2000/43/EY – 7 artikla – Oikeuksien puolustaminen – 15 artikla – Seuraamukset – Syrjintäväitteeseen perustuva vahingonkorvauskanne – Se, että vastaaja suostuu korvausvaatimukseen tunnustamatta väitettyä syrjintää – Suoritetun korvauksen ja väitetyn syrjinnän välinen yhteys – Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artikla – Oikeus tehokkaaseen oikeussuojaan – Kansalliset menettelysäännöt, joiden mukaan tuomioistuin, jossa kanne on nostettu, ei voi lausua väitetystä syrjinnästä kantajan nimenomaisesta vaatimuksesta huolimatta

Asiassa C-30/19,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Högsta domstolen (korkein oikeus, Ruotsi) on esittänyt 20.12.2018 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 10.1.2019, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Diskrimineringsombudsmannen

vastaan

Braathens Regional Aviation AB,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti R. Silva de Lapuerta, jaostojen puheenjohtajat A. Prechal, M. Vilaras, E. Regan ja N. Piçarra sekä tuomarit T. von Danwitz (esittelevä tuomari), C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, K. Jürimäe, C. Lycourgos, P. G. Xuereb, L. S. Rossi ja I. Jarukaitis,

julkisasiamies: H. Saugmandsgaard Øe,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 11.2.2020 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Diskrimineringsombudsmannen, edustajinaan M. Mörk, T. A. Qureshi ja A. Rosenmüller Nordlander,

– Braathens Regional Aviation AB, edustajinaan J. Josjö ja C. Gullikson Dock, advokater, sekä J. Hettne,

* Oikeudenkäyntikieli: ruotsi.

– Ruotsin hallitus, asiamiehinään aluksi H. Eklinder, C. Meyer-Seitz, H. Shev ja J. Lundberg, sittemmin H. Eklinder, C. Meyer-Seitz ja H. Shev,

– Suomen hallitus, asiamiehenään M. Pere,

– Euroopan komissio, asiamiehinään K. Simonsson, E. Ljung Rasmussen, G. Tolstoy ja C. Valero,

kuultuaan julkisasiamiehen 14.5.2020 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta 29.6.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/43/EY (EYVL 2000, L 180, s. 22) 7 ja 15 artiklan, luettuina Euroopan unionin perusoikeuskirjan (jäljempänä perusoikeuskirja) 47 artiklan valossa, tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa Diskrimineringsombudsmannen (yhdenvertaisuusvaltuutettu, Ruotsi), joka käyttää sellaisen lentomatkustajan puhevaltaa, joka katsoo joutuneensa syrjinnän kohteeksi, on nostanut kanteen ruotsalaista lentoyhtiötä Braathens Regional Aviation AB:tä (jäljempänä Braathens) vastaan, joka on suostunut asianomaisen matkustajan korvausvaatimukseen tunnustamatta kuitenkaan väitettyä syrjintää.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 2000/43 johdanto-osan 19 ja 26 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(19) Rotuun tai etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän kohteeksi joutuneille ihmisille olisi taattava riittävä oikeudellinen suoja. Tehokkaamman suojelun turvaamiseksi järjestöillä tai oikeushenkilöillä olisi myös oltava valtuudet aloittaa, jos jäsenvaltiot niin päättävät, menettely joko uhrin puolesta tai häntä tukeakseen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tuomioistuimissa edustamista ja puolustamista koskevien kansallisten menettelysääntöjen soveltamista.

– –

(26) Jäsenvaltioiden olisi säädettävä tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista, joita sovelletaan, jos tämän direktiivin mukaisia velvoitteita ei noudateta.”

4 Kyseisen direktiivin 1 artiklassa, jonka otsikko on ”Tarkoitus”, säädetään seuraavaa:

”Tämän direktiivin tarkoituksena on luoda puitteet rotuun ja etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän torjumiselle yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa.”

5 Mainitun direktiivin 2 artiklan, jonka otsikko on ”Syrjinnän käsite”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä yhdenvertaisen kohtelun periaatteella tarkoitetaan, ettei minkäänlaista rotuun tai etniseen alkuperään perustuvaa välitöntä tai välillistä syrjintää saa esiintyä.”

6 Saman direktiivin 3 artiklan, jonka otsikko on ”Soveltamisala”, 1 kohdan h alakohdassa säädetään seuraavaa:

”[Euroopan unionille] annetun toimivallan puitteissa tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin henkilöihin sekä julkisella että yksityisellä sektorilla, julkisyhteisöt mukaan lukien, kun kyseessä on:

– –

h) yleisesti saatavilla olevien tavaroiden ja palvelujen saatavuus ja tarjonta, mukaan lukien asuminen.”

7 Direktiivin 2000/43 7 artiklassa, jonka otsikko on ”Oikeuksien puolustaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanoon tarkoitetut oikeudelliset ja/tai hallinnolliset menettelyt, mukaan lukien jäsenvaltioiden aiheellisina pitämät sovittelumenettelyt, ovat – myös sen työsuhteen päätyttyä, jossa syrjinnän väitetään tapahtuneen – kaikkien niiden henkilöiden käytettävissä, jotka katsovat tulleensa kohdelluiksi väärin sen vuoksi, että heihin ei ole sovellettu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta.

2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että yhdistykset, järjestöt ja muut oikeushenkilöt, joilla kansallisessa lainsäädännössä vahvistettujen perusteiden mukaisesti on oikeutettua etua sen varmistamisesta, että tämän direktiivin säännöksiä noudatetaan, voivat aloittaa tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi säädetyn oikeudellisen ja/tai hallinnollisen menettelyn joko kantajan puolesta tai häntä tukeakseen tämän suostumuksella.

– –”

8 Kyseisen direktiivin 8 artiklassa, jonka otsikko on ”Todistustaakka”, säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on kansallisen oikeudenkäyttöjärjestelmänsä mukaisesti toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kun henkilö, joka katsoo kärsineensä vääryyttä sen vuoksi, että häneen ei ole sovellettu yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, esittää tuomioistuimessa tai muussa toimivaltaisessa viranomaisessa tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa tapahtuneen välitöntä tai välillistä syrjintää, vastaajan on näytettävä toteen, [että] yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei ole rikottu.

– –

3. Mitä 1 kohdassa säädetään, ei sovelleta rikosoikeudellisiin menettelyihin.

– –”

9 Mainitun direktiivin 15 artiklassa, jonka otsikko on ”Seuraamukset”, säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä tämän direktiivin mukaisesti annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista, ja niiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niitä sovelletaan. Seuraamusten, joihin saattaa kuulua korvausten maksaminen uhrille, on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. – –”

Ruotsin oikeus

10 Yhdenvertaisuuslain (2008:567) (diskrimineringslag (2008:567)) 1 luvun 4 §:n 1 momentin mukaan syrjinnällä tarkoitetaan erityisesti tilannetta, jossa henkilölle aiheutetaan haittaa kohtelemalla häntä epäedullisemmin kuin toista kohdellaan tai olisi kohdeltu vastaavassa tilanteessa, jos tämä erilainen

kohtelu liittyy sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun, etniseen ryhmään kuulumiseen, uskontoon tai muuhun vakaumukseen, vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai ikään.

11 Kyseisen lain 2 luvun 12 §:n mukaan syrjintä on kiellettyä erityisesti tarjottaessa yksityis- ja perhe-elämän ulkopuolella tavaroita, palveluja tai asuntoja yleisesti saataville.

12 Mainitun lain 5 luvussa säädetään syrjinnästä siihen syyllistyneelle määrättävistä seuraamuksista, joita ovat syrjinnän kohteeksi joutuneelle henkilölle suoritettava korvaus syrjinnästä sekä sopimusten ja muiden oikeustoimien kohtuullistaminen ja pätemättömyys.

13 Yhdenvertaisuuslain 6 luvun 1 §:n 2 momentista ilmenee, että yhdenvertaisuuslain 2 luvun 12 §:n soveltamista koskevat asiat käsitellään yleisissä tuomioistuimissa oikeudenkäymiskaaren (rättegångsbalk) niiden säännösten mukaan, jotka koskevat oikeudenkäyntiä riita-asiassa, jossa sovinto on sallittu.

14 Oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 1 §:n perusteella kantaja voi kyseisessä säännöksessä säädettyjen edellytysten täyttyessä nostaa suorituskanteen, jotta vastaaja velvoitetaan suorittamaan jotakin, kuten maksamaan kantajalle syrjintäkorvauksena tietty rahamäärä.

15 Oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 2 §:ssä säädetään vahvistuskanteesta. Kyseisen pykälän 1 momentissa säädetään, että tuomioistuin voi tutkia vahvistuskanteen, jolla vaaditaan toteamaan tietyn oikeussuhteen olemassaolo tai puuttuminen, jos kyseiseen oikeussuhteeseen liittyy epävarmuutta ja tästä aiheutuu vahinkoa kantajalle.

16 Oikeudenkäymiskaaren 42 luvun 7 §:ssä säädetään, että vastaajan on esitettävä istunnossa vastineensa välittömästi. Vaihtoehtoisesti vastaaja voi päättää tässä vaiheessa suostua kantajan vaatimukseen.

17 Oikeudenkäymiskaaren 42 luvun 18 §:n mukaan vastaajan suostuttua kantajan vaatimuksiin tuomioistuin antaa tuomion kyseisen suostumuksen perusteella.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

18 Tukholmassa (Ruotsi) asuvalle, Chilestä peräisin olevalle matkustajalle, jolla oli varaus Braathens-lentoyhtiön liikennöimälle Ruotsin sisäiselle lennolle (jäljempänä pääasiassa kyseessä oleva matkustaja), tehtiin heinäkuussa 2015 ilma-aluksen päällikön päätöksestä ylimääräinen turvatarkastus.

19 Yhdenvertaisuusvaltuutettu nosti Stockholms tingsrättissä (Tukholman käräjäoikeus, Ruotsi) kanteen, jossa se vaati, että Braathens velvoitetaan maksamaan pääasiassa kyseessä olevalle matkustajalle 10 000 Ruotsin kruunun (noin 1 000 euron) suuruinen korvaus, koska kyseinen lentoyhtiö oli menetellyt syrjivästi kyseistä matkustajaa kohtaan.

20 Yhdenvertaisuusvaltuutettu esitti kanteensa tueksi pääasiallisesti, että Braathens oli kohdistanut kyseiseen matkustajaan välitöntä syrjintää vastoin yhdenvertaisuuslain 2 luvun 12 §:ää ja 1 luvun 4 §:ää, kun kyseinen lentoyhtiö oli pitänyt matkustajaa arabina ja tehnyt tästä syystä hänelle ylimääräisen turvatarkastuksen. Näin ollen Braathens aiheutti kyseessä olevalle matkustajalle haittaa ulkonäköön ja etniseen ryhmään kuulumiseen liittyvistä syistä kohtelemalla häntä epäedullisemmin kuin muita vertailukelpoisessa tilanteessa olleita matkustajia.

21 Braathens suostui Stockholms tingsrättissä syrjinnästä vaaditun korvauksen maksamiseen tunnustamatta kuitenkaan minkäänlaista syrjintää. Yhdenvertaisuusvaltuutettu vastusti kyseisessä tuomioistuimessa sitä, että asia ratkaistaisiin Braathensin suostumuksen perusteella tutkimatta väitetyn syrjinnän asiakysymystä.

22 Stockholms tingsrätt velvoitti antamassaan tuomiossa Braathensin maksamaan vaaditun summan korkoineen ja korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Se katsoi, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset dispositiiviset riita-asiat on ratkaistava asiakysymystä tutkimatta, jos kantajan korvausvaatimukseen suostutaan, ja että Braathensin suostuminen vaatimukseen sitoi sitä. Lisäksi Stockholms tingsrätt hylkäsi kyseisen suostumuksen vuoksi yhdenvertaisuusvaltuutetun vaatimuksen, että kyseinen tuomioistuin antaisi vahvistustuomion, jossa se ensisijaisesti toteaa, että lentoyhtiön on maksettava mainittu summa syrjivän menettelynsä vuoksi, tai toissijaisesti toteaa, että Braathens on syrjinyt pääasiassa kyseessä olevaa matkustajaa.

23 Valitettuaan tuloksetta Stockholms tingsrättin tuomiosta Svea hovrättiin (Svean hovioikeus, Ruotsi) yhdenvertaisuusvaltuutettu valitti viimeksi mainitun tuomioistuimen tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen eli Högsta domstoleniin (korkein oikeus, Ruotsi). Valituksessaan yhdenvertaisuusvaltuutettu vaati Högsta domstolenia kumoamaan Svea hovrättin tuomion, purkamaan Stockholms tingsrättin tuomion ja palauttamaan asian viimeksi mainittuun tuomioistuimeen asiakysymyksen tutkimiseksi ainakin yhden vahvistustuomion antamista koskevan vaatimuksen osalta. Braathens vaati, että yhdenvertaisuusvaltuutetun vaatimukset hylätään.

24 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on muun muassa unionin säädösten, mukaan lukien direktiivi 2000/43, saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja kyseisellä lailla pyritään siihen, että syrjinnästä voidaan määrätä tehokkaita ja varoittavia seuraamuksia, kuten lainvalmisteluasiakirjoista ilmenee. Syrjintäkorvaus vastaa kyseisen direktiivin 15 artiklassa tarkoitettua seuraamusta, ja se on vahvistettava jokaisessa yksittäistapauksessa siten, että korvaus on uhrille kohtuullinen ja että se edistää syrjinnän torjuntaa yhteiskunnassa. Korvauksella on siten kaksinkertainen merkitys, eli hyvittäminen ja ennaltaehkäisy.

25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin lisää, että oikeudenkäymiskaaren säännösten mukaan vastaaja voi suostua kantajan korvausvaatimukseen ilman, että sen tarvitsee esittää suostumisensa syitä, liittää suostumuksensa johonkin kantajan esittämään perusteeseen tai tunnustaa väitetty syrjintä. Tällaisella suostumuksella pyritään käytännössä päättämään asian käsittely jatkamatta asian tutkimista, koska tuomioistuimen on annettava tuomio pelkästään jo tämän suostumuksen perusteella. Vahvistuskanne voi ainoastaan koskea asianosaisten välisen oikeussuhteen olemassaoloa mutta ei puhtaita tosiseikkoja. Lisäksi tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, onko vahvistuskanteen tutkiminen aiheellista.

26 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että ensimmäisen ja toisen oikeusasteen tuomioistuimet ovat antaneet pääasiassa tuomiot, joissa Braathens on velvoitettu maksamaan pääasiassa kyseessä olevan matkustajan vaatima korvaus sen perusteella, että Braathens on suostunut asianomaisen matkustajan vaatimukseen. Tämän suostumuksen vuoksi syrjinnän tapahtumista koskevaa kysymystä ei voitu kyseisten tuomioistuinten mukaan myöskään tutkia vahvistustuomion antamista koskevan vaatimuksen yhteydessä.

27 Högsta domstolen tiedustelee, onko pääasiassa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö direktiivin 2000/43 15 artiklan vaatimusten mukainen, kun kyseistä säännöstä luetaan perusoikeuskirjan 47 artiklan, jossa jokaiselle taataan oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin tuomioistuimessa, valossa. Högsta domstolen pohtii tässä yhteydessä, onko tuomioistuimen siinä tapauksessa, että vastaaja suostuu kantajan korvausvaatimukseen, kuitenkin voitava tutkia syrjinnän tapahtumista koskeva kysymys sen asianosaisen vaatimuksesta, joka katsoo joutuneensa syrjinnän kohteeksi, jotta tuomioistuin voi varmistaa kyseisen direktiivin 7 artiklan mukaisesti tästä direktiivistä johtuvien oikeuksien suojelemisen, ja riippuuko kysymykseen annettava vastaus siitä, tunnustaako se, jonka väitetään syyllistyneen syrjintään, syrjinnän vai ei.

28 Tässä tilanteessa Högsta domstolen päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko jäsenvaltion asiassa, joka koskee [direktiivissä 2000/43] säädetyn kiellon rikkomista ja jossa syrjinnän kohteeksi joutunut henkilö vaatii korvausta syrjinnästä, tämän henkilön vaatimuksesta aina tutkittava, onko syrjintää tapahtunut – ja tarvittaessa todettava, että syrjintää on tapahtunut – riippumatta siitä, onko syrjinnästä syytetty henkilö myöntänyt syrjinnän tapahtuneen, jotta [kyseisen direktiivin] 15 artiklassa säädetyn vaatimuksen tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista voidaan katsoa täyttyvän?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko direktiivin 2000/43 7 ja 15 artiklaa, luettuina perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi saatetaan vahingonkorvauskanne, joka perustuu väitettyyn kyseisessä direktiivissä kiellettyyn syrjintään, ei voi tutkia vaatimusta sen toteamisesta, että syrjintää on tapahtunut, kun vastaaja suostuu maksamaan vaaditun korvauksen tunnustamatta kuitenkaan syrjintää.

30 Aluksi on muistutettava, että direktiivin 2000/43 tarkoituksena on sen 1 artiklan mukaan luoda puitteet rotuun ja etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän torjumiselle yhdenvertaisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi jäsenvaltioissa. Kyseinen direktiivi on sen kattamilla aloilla konkreettinen ilmaus perusoikeuskirjan 21 artiklassa vahvistetusta rotuun ja etnisiin alkuperiin perustuvan syrjinnän kiellon periaatteesta (tuomio 16.7.2015, CHEZ Razpredelenie Bulgaria, C-83/14, EU:C:2015:480, 72 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 On kiistatonta, että pääasia kuuluu direktiivin 2000/43 aineelliseen soveltamisalaan, koska siinä on kyse etniseen alkuperään tai rotuun perustuvasta syrjiväksi väitetystä menettelystä kyseisen direktiivin 3 artiklan 1 kohdan h alakohdassa tarkoitetun yleisesti saatavilla olevan palvelun saatavuuden yhteydessä.

32 Kuten direktiivin 2000/43 johdanto-osan 19 perustelukappaleesta ilmenee, rotuun tai etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän kohteeksi joutuneille ihmisille olisi taattava riittävä oikeudellinen suoja, ja tehokkaamman suojelun turvaamiseksi järjestöillä tai oikeushenkilöillä olisi myös oltava valtuudet aloittaa, jos jäsenvaltiot niin päättävät, menettely joko uhrin puolesta tai häntä tukeakseen. Lisäksi kyseisen direktiivin johdanto-osan 26 perustelukappaleessa todetaan, että jäsenvaltioiden olisi säädettävä tehokkaista, oikeasuhteisista ja varoittavista seuraamuksista, joita sovelletaan, jos tämän direktiivin mukaisia velvoitteita ei noudateta.

33 Tältä osin direktiivin 2000/43 7 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että tässä direktiivissä vahvistetun yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanoon tarkoitetut oikeudelliset ja/tai hallinnolliset menettelyt ovat kaikkien niiden henkilöiden käytettävissä, jotka katsovat tulleensa kohdelluiksi väärin sen vuoksi, että heihin ei ole sovellettu kyseistä periaatetta. Tässä säännöksessä vahvistetaan näin ollen perusoikeuskirjan 47 artiklassa taattu oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.

34 Direktiivin 2000/43 7 artiklan 2 kohdasta ilmenee lisäksi, että yhdistykset, järjestöt ja muut oikeushenkilöt, joilla kansallisessa lainsäädännössä vahvistettujen perusteiden mukaisesti on oikeutettua etua sen varmistamisesta, että tämän direktiivin säännöksiä noudatetaan, on voitava aloittaa tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanemiseksi säädetty oikeudellinen ja/tai hallinnollinen menettely joko uhrin puolesta tai häntä tukeakseen tämän suostumuksella. Kyseisessä 7 artiklan 2 kohdassa täsmennetään näin ollen perusoikeuskirjan 47 artiklassa taattua oikeutta tehokkaaseen oikeussuojaan kyseessä olevalla alalla.

35 Yhdenvertaisuusperiaatteen noudattaminen edellyttää siten, että henkilöille, jotka katsovat joutuneensa rotuun tai etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän kohteeksi, taataan heidän yhdenvertaista kohtelua koskevaan oikeuteensa liittyvä tehokas oikeussuoja riippumatta siitä, toimivatko he suoraan vai tämän tuomion edellisessä kohdassa tarkoitetun kaltaisen yhdistyksen, järjestön tai muun oikeushenkilön välityksellä (ks. analogisesti tuomio 8.5.2019, Leitner, C-396/17, EU:C:2019:375, 62 kohta).

36 Direktiivin 2000/43 15 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on säädettävä kyseisen direktiivin mukaisesti annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista, ja niiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että seuraamuksia sovelletaan. Kyseisessä artiklassa ei säädetä määrätyistä seuraamuksista, mutta siinä täsmennetään, että seuraamusten, joihin saattaa kuulua korvausten maksaminen uhrille, on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

37 Mainitussa 15 artiklassa asetetaan täten jäsenvaltioille velvollisuus sisällyttää sisäiseen oikeusjärjestykseensä direktiivin 2000/43 tavoitteen saavuttamiseksi riittävän tehokkaita toimenpiteitä ja varmistua siitä, että näihin toimenpiteisiin voidaan tehokkaasti vedota kansallisissa tuomioistuimissa – ja että myös kyseisen direktiivin 7 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun kaltainen yhdistys, järjestö tai muu oikeushenkilö voi vedota niihin –, jotta oikeussuoja on todellista ja tehokasta, mutta jäsenvaltioille jätetään kuitenkin vapaus valita eri vaihtoehdoista, jotka soveltuvat kyseisen tavoitteen saavuttamiseen (ks. vastaavasti tuomio 10.7.2008, Feryn, C-54/07, EU:C:2008:397, 37 ja 38 kohta).

38 Jäsenvaltion kansallisessa oikeusjärjestyksessä direktiivin 2000/43 15 artiklan täytäntöönpanemiseksi käyttöön otetulla seuraamusjärjestelmällä on samanaikaisesti mainitun direktiivin 7 artiklan täytäntöönpanemiseksi toteutettujen toimenpiteiden kanssa varmistettava muun muassa kyseiseen direktiiviin perustuvien oikeuksien todellinen ja tehokas oikeussuoja. Seuraamusten on ankaruudeltaan oltava oikeassa suhteessa niillä rangaistavien loukkausten vakavuuteen nähden, ja niillä on erityisesti varmistettava todellinen varoittava vaikutus yleistä suhteellisuusperiaatetta kuitenkin noudattaen (ks. analogisesti tuomio 25.4.2013, Asociația Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, 63 kohta).

39 Silloin, kun syrjinnän tapahtuminen on todettu ja toimenpiteenä käytetään rahallista hyvitystä, tällaisen hyvityksen on oltava sillä tavoin riittävä, että sillä kyetään täysin korvaamaan kyseessä olevasta syrjinnästä todellisuudessa kärsityt vahingot sovellettavien kansallisten oikeussääntöjen mukaan (ks. analogisesti tuomio 17.12.2015, Arjona Camacho, C-407/14, EU:C:2015:831, 33 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Puhtaasti vertauskuvallista seuraamusta ei sen sijaan voida pitää yhteensoveltuvana direktiivin 2000/43 asianmukaisen ja tehokkaan täytäntöönpanon kanssa (ks. analogisesti tuomio 25.4.2013, Asociația Accept, C-81/12, EU:C:2013:275, 64 kohta).

40 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyyntöön sisältyvistä tiedoista ilmenee, että muun muassa direktiivin 2000/43 täytäntöönpanemiseksi annetun kansallisen lainsäädännön nojalla henkilö, joka katsoo joutuneensa rotuun tai etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän kohteeksi, voi nostaa kanteen seuraamuksen täytäntöönpanemiseksi eli syrjintäkorvauksen maksamiseksi. Pääasiassa kyseessä olevassa kansallisessa lainsäädännössä säädetään, että jos vastaaja suostuu kantajan korvausvaatimukseen, tuomioistuin, jossa kanne on nostettu, velvoittaa vastaajan maksamaan kantajan vaatiman summan korvauksena.

41 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee kuitenkin myös, että tällainen suostumus, joka kyseisen kansallisen lainsäädännön nojalla sitoo oikeudellisesti tuomioistuinta ja joka johtaa asian käsittelyn päättymiseen, voidaan antaa ilman, että vastaaja kuitenkaan tunnustaa väitetyn syrjinnän tapahtuneen, ja jopa silloin, kun vastaaja nimenomaisesti kiistää sen, kuten pääasiassa. Tällaisessa tilanteessa kansallinen tuomioistuin antaa suostumukseen perustuvan tuomion, josta ei kuitenkaan voida tehdä mitään johtopäätöksiä väitetyn syrjinnän tapahtumisen suhteen.

42 Näin ollen vastaajan suostumuksesta seuraa tällaisessa tilanteessa, että tämän velvollisuus maksaa kantajan vaatima korvaus ei ole kytköksissä siihen, että vastaaja tunnustaa väitetyn syrjinnän tapahtuneen tai että toimivaltainen tuomioistuin toteaa sen tapahtuneen. Tällaisen suostumuksen seurauksena on lisäksi ja ennen kaikkea se, että tuomioistuin, jossa kanne on nostettu, ei voi ottaa kantaa siihen, onko väitettyä syrjintää tosiasiassa tapahtunut, vaikka syrjintä on korvausvaatimuksen perusteena ja tämän vuoksi erottamaton osa kannetta.

43 Ennakkoratkaisupyyntöön sisältyvistä tiedoista ilmenee, että vahvistuskanne, josta säädetään pääasiassa kyseessä olevassa kansallisessa lainsäädännössä, ei takaa henkilölle, joka katsoo joutuneensa direktiivissä 2000/43 kielletyn syrjinnän kohteeksi, oikeutta vaatia, että tuomioistuin tutkii, onko väitettyä syrjintää tapahtunut, ja tarvittaessa toteaa, että näin on. Kyseisen lainsäädännön mukaan vahvistuskanne ei nimittäin voi koskea puhtaita tosiseikkoja, ja kanne otetaan tutkittavaksi, jos asiaa käsittelevä tuomioistuin katsoo tämän aiheelliseksi punnitessaan kyseessä olevia intressejä, kuten kantajan oikeussuojan tarvetta ja vastaajalle kanteesta mahdollisesti aiheutuvaa haittaa.

44 Tästä seuraa, että pääasiassa kyseessä olevan kansallisen lainsäädännön mukaan on niin, että kun vastaaja suostuu maksamaan vaaditun korvauksen tunnustamatta kuitenkaan väitettyä syrjintää, kantaja ei voi saada siviilituomioistuimesta ratkaisua kyseisen syrjinnän tapahtumisesta.

45 On todettava, että tällainen kansallinen lainsäädäntö on ristiriidassa direktiivin 2000/43 7 ja 15 artiklassa, luettuina perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, asetettujen vaatimusten kanssa.

46 Ensinnäkin on niin, että – kuten tämän tuomion 33–35 kohdasta ilmenee – kyseisen direktiivin 7 artiklassa tarkoitettujen menettelyjen tarkoituksena on sekä se, että jokainen, joka katsoo joutuneensa rotuun tai etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän kohteeksi, voi vedota yhdenvertaisen kohtelun periaatteeseen perustuviin oikeuksiin, että se, että kyseisen periaatteen noudattaminen varmistetaan. Tästä seuraa siis väistämättä, että kyseisen henkilön on voitava saada tuomioistuin lausumaan niiden oikeuksien mahdollisesta loukkauksesta, joiden noudattaminen tällaisilla menettelyillä pyritään turvaamaan, jos vastaaja ei tunnusta väitettyä syrjintää.

47 Näin ollen pelkkä rahamäärän maksaminen, vaikka se olisikin kantajan vaatima rahamäärä, ei voi taata sellaisen henkilön tehokasta oikeussuojaa, joka vaatii sen toteamista, että hänen kyseiseen direktiiviin perustuvaa oikeuttaan yhdenvertaiseen kohteluun on loukattu, ja näin on erityisesti siinä tapauksessa, että kyseisen henkilön ensisijainen intressi ei ole taloudellinen, vaan hän pyrkii siihen, että niiden tekojen, joista vastaajaa moititaan, todenperäisyys todetaan ja ne luonnehditaan oikeudellisesti.

48 Toiseksi on niin, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen lainsäädäntö ei täytä hyvitystehtävää eikä varoittavaa tehtävää, joita edellytetään niiltä seuraamuksilta, joista jäsenvaltiot säätävät direktiivin 2000/43 15 artiklan mukaisesti sen varalta, että kansallisia säännöksiä, joilla kyseinen direktiivin saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, rikotaan.

49 Kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 83 ja 84 kohdassa, rahamäärän maksaminen ei ole riittävä keino sellaisen henkilön esittämien vaatimusten osalta, joka ensisijaisesti haluaa, että korvauksena aineettomasta vahingosta tunnustetaan, että hän on syrjinnän uhri, joten kyseisen rahamäärän maksamisen ei voida siten tässä tarkoituksessa katsoa täyttävän hyvitystehtävää riittävällä tavalla. Rahamäärän maksamista koskevalla velvollisuudella ei myöskään voida taata syrjintään syyllistyneen osalta tosiasiallista varoittavaa vaikutusta siten, että tätä kannustettaisiin olemaan toistamatta syrjivää menettelyään ja että siten estettäisiin hänen syyllistymisensä syrjintään vastaisuudessa, kun vastaaja – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – kiistää kaiken syrjinnän mutta katsoo kustannusten ja imagonsa kannalta edullisemmaksi maksaa kantajan vaatima korvaus, jolloin se samalla välttää sen, että kansallisen tuomioistuin toteaisi syrjinnän tapahtumisen.

50 Edellä esitettyä arviointia ei voida kyseenalaistaa Ruotsin hallituksen esittämällä mahdollisuudella nostaa syyte, jonka avulla henkilö, joka katsoo joutuneensa direktiivissä 2000/43 kielletyn syrjinnän kohteeksi, voi saada rikostuomioistuimen toteamaan syrjinnän tapahtuneen ja määräämään siitä seuraamuksia. Tällaisella syytteellä ei nimittäin sen erityisten tavoitteiden ja siihen liittyvien rajoitusten vuoksi voida korjata sitä, että siviilioikeudelliset oikeussuojakeinot eivät ole kyseisen direktiivin vaatimusten mukaisia.

51 Erityisesti on todettava – kuten julkisasiamies on tehnyt ratkaisuehdotuksensa 118–120 kohdassa –, että tällainen syyte perustuu todistustaakkaa ja todistelua koskeviin menettelysääntöihin, jotka eroavat direktiivin 2000/43 8 artiklassa säädetyistä asianomaiselle henkilölle edullisemmista säännöistä. Kyseisen 8 artiklan 1 kohdassa säädetään, että kun asianomainen henkilö esittää tuomioistuimessa tai muussa toimivaltaisessa viranomaisessa tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa tapahtuneen välitöntä tai välillistä syrjintää, vastaajan on näytettävä toteen, että yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ei ole rikottu. Saman 8 artiklan 3 kohdassa säädetään sitä vastoin, että mitä kyseisen artiklan 1 kohdassa säädetään, ei sovelleta rikosoikeudellisiin menettelyihin.

52 Kolmanneksi on niin, että toisin kuin Braathens väittää, myöskään määräämisperiaatteen, prosessiekonomian periaatteen ja riita-asioiden sovintoratkaisun edistämistä koskevan intressin kaltaisilla prosessioikeudellisilla periaatteilla tai näkökohdilla ei voida perustella edellä olevissa kohdissa esitetystä poikkeavaa tulkintaa.

53 On yhtäältä niin, että toisin kuin direktiivin 2000/43 7 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa riita-asiaa koskevassa sovittelumenettelyssä, jossa kummallakin osapuolella säilyy valta vapaasti määrätä vaatimuksistaan, pääasiassa kyseessä olevan kaltaisesta kansallisesta lainsäädännöstä seuraa, että riita-asian hallinta siirtyy vastaajalle, koska tämä voi suostua kantajan esittämään korvausvaatimukseen tunnustamatta kuitenkaan väitettyä syrjintää tai jopa nimenomaisesti kiistää syrjinnän, jolloin kantaja ei voi enää yhtäältä vaatia, että tuomioistuin, jossa kanne on nostettu, lausuu vaatimuksen perusteesta, eikä toisaalta vastustaa käynnistämänsä asian käsittelyn päättämistä.

54 Toisaalta tuomioistuin, jossa tällainen kanne on nostettu, ei missään tapauksessa loukkaisi määräämisperiaatetta, jos se siitä huolimatta, että vastaaja on suostunut maksamaan kantajan vaatiman korvauksen, tutkisi kanteen perustana olevan kantajan väitteen perusteella, onko syrjintää tapahtunut vai ei, jos vastaaja ei tunnusta syrjintää tai jopa kiistää sen. Tällainen tutkinta koskee siten kantajan korvausvaatimuksen perustetta, joka kuuluu riita-asian kohteeseen sellaisena kuin se on määritelty kyseisessä kanteessa, ja näin on etenkin siinä tapauksessa, että – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – kantaja on nimenomaisesti esittänyt kyseisen kanteen yhteydessä vaatimuksen tällaisen syrjinnän toteamisesta.

55 Neljänneksi on huomautettava, että kuten Braathens väittää, unionin oikeus ei lähtökohtaisesti velvoita jäsenvaltioita ottamaan niiden oikeuksien suojaamiseksi, joita yksityisillä on unionin oikeuden perusteella, käyttöön kansallisissa tuomioistuimissaan muita oikeussuojakeinoja kuin ne, joista on säädetty kansallisessa oikeudessa (ks. vastaavasti tuomio 13.3.2007, Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, 40 kohta ja tuomio 24.10.2018, XC ym., C-234/17, EU:C:2018:853, 51 kohta).

56 On kuitenkin riittävää todeta, että nyt käsiteltävässä asiassa unionin oikeuden noudattaminen ei edellytä uuden oikeussuojakeinon käyttöön ottamista vaan ainoastaan sitä, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kieltäytyy soveltamasta menettelysääntöä – koska se on ristiriidassa paitsi direktiivin 2000/43 7 ja 15 artiklan mutta myös perusoikeuskirjan 47 artiklan kanssa –, jonka mukaan tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi sellainen henkilö, joka katsoo joutuneensa syrjinnän kohteeksi, on saattanut korvausvaatimuksen kansallisen oikeuden mukaisesti, ei voi lausua syrjinnästä pelkästään sen vuoksi, että vastaaja on suostunut maksamaan kantajalle vaaditun korvauksen määrän tunnustamatta kuitenkaan kyseistä syrjintää.

57 Tässä yhteydessä on muistutettava yhtäältä, että – kuten tämän tuomion 38 kohdassa on todettu – direktiivin 2000/43 7 ja 15 artiklalla pyritään varmistamaan rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumatonta yhdenvertaista kohtelua koskevan oikeuden, joka perustuu tähän direktiiviin, todellinen ja tehokas oikeussuoja. Tästä seuraa, että kyseisissä artikloissa ainoastaan konkretisoidaan perusoikeuskirjan 47 artiklassa taattu oikeus tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin, joka riittää itsessään eikä sitä täydy täsmentää unionin oikeuden tai kansallisen oikeuden säännöksillä, jotta yksityiset saisivat oikeuden, johon he voivat vedota sellaisenaan (tuomio 17.4.2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, 76–78 kohta).

58 Toiseksi on niin, että unionin oikeuden ensisijaisuuden periaatteen mukaan kaikkien kansallisten tuomioistuinten velvollisuutena on niiden toimivaltaan kuuluvissa asioissa jäsenvaltion eliminä jättää soveltamatta kaikkia sellaisia kansallisia säännöksiä, jotka ovat ristiriidassa sellaisen unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen kanssa, jolla on välitön oikeusvaikutus niiden käsiteltäväksi saatetussa oikeusriidassa, jos ne eivät voi tulkita kansallista lainsäädäntöä unionin oikeuden vaatimusten mukaisesti (ks. vastaavasti tuomio 24.6.2019, Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, 53 ja 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

59 Esitettyyn kysymykseen on kaiken edellä esitetyn perusteella vastattava, että direktiivin 2000/43 7 ja 15 artiklaa, luettuina perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi saatetaan vahingonkorvauskanne, joka perustuu väitettyyn kyseisessä direktiivissä kiellettyyn syrjintään, ei voi tutkia vaatimusta sen toteamisesta, että syrjintää on tapahtunut, kun vastaaja suostuu maksamaan vaaditun korvauksen tunnustamatta kuitenkaan syrjintää. Kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi saatetaan yksityisten välinen riita-asia, on toimivaltansa rajoissa varmistettava yksityisille perusoikeuskirjan 47 artiklasta johtuva oikeussuoja jättämällä tarvittaessa soveltamatta sen kanssa ristiriidassa olevia kansallisen lainsäädännön säännöksiä.

Oikeudenkäyntikulut

60 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta 29.6.2000 annetun neuvoston direktiivin 2000/43/EY 7 ja 15 artiklaa, luettuina Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklan valossa, on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan tuomioistuin, jonka käsiteltäväksi saatetaan vahingonkorvauskanne, joka perustuu väitettyyn kyseisessä direktiivissä kiellettyyn syrjintään, ei voi tutkia vaatimusta sen toteamisesta, että syrjintää on tapahtunut, kun vastaaja suostuu maksamaan vaaditun korvauksen tunnustamatta kuitenkaan syrjintää. Kansallisen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi saatetaan yksityisten välinen riita-asia, on toimivaltansa rajoissa varmistettava yksityisille perusoikeuskirjan 47 artiklasta johtuva oikeussuoja jättämällä tarvittaessa soveltamatta sen kanssa ristiriidassa olevia kansallisen lainsäädännön säännöksiä.

Allekirjoitukset